

Joona
Keskitalo

TAKAMAILLA

Järvi,
joka murtui

BAZAR

1. painos
Takamailla-sarjan 4. osa

Copyright © Joona Keskitalo ja Bazar Kustannus 2025
Bazar Kustannus on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.
Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

Sitaatit laulujen sanoista:

- s. 142 Veteraanin iltahuuto, sanoittanut Kalervo Hämäläinen
- s. 142 Pienet kukkivat kummut, sanoittanut Ragnar Nyholm
- s. 142 Karjalan lakeus on suuri / Karjalan Katjuusa, alkuperäisen venäjänkielisen Katjuša-laulun sanat Mihail Isakovski, suomalaisen version sanoittaja tuntematon
- s. 143 Ukkometso, sanoittanut Timo Kiiskinen
- s. 272 Tervetuloa länteen Andrej, sanoittanut Aarni Varjonen, alkuperäisen kappaleen Down Under sanat Colin Hay

Taitto: Jukka Iivarinen / Taittopalvelu Vitale

ISBN 978-952-376-788-1

Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut:
tuotevastuu@bazarkustannus.fi

Jokaisella meistä on varjo.
Yksillä pidempi kuin toisilla.
Ja joillakuilla ei muuta olekaan.

Prologi

JOENSUU 2021

Sini väisti tulvivan räystään alle muodostunutta vesiputousta ja lähti hölkkäämään välittämättä pimeältä taivaalta putoilevista pisaroista. Hänellä oli tapana juosta kolmesti viikossa, satoi tai paistoi. Vielä kolmekymppisenä hän oli juossut viidesti viikossa, mutta viidenkymppin lähestyessä neljäkin kertaa vaati iltaisin kylmäpusseja.

Sini puikkelehti tyhjillä kaduilla. Metsän reuna erottui tummana seinämänä puiston takana.

Auto ajoi ohitse. Vesi suhisi renkaiden alla.

Kun Sini ylitti kadun ja kääntyi puistoon, jokin hypähti hänen eteensä pensaikosta. Sini yritti väistää, mutta tummaan sadetakkiin pukeutunut hahmo liikkui samaan suuntaan, niin että he törmäsivät toisiinsa. Onneksi mies sai Sinistä otteen, ennen kuin tämä ehti kaatua.

– Kiitos, Sini mutisi.

Luurangonlaiha mies vastasi hampaattomalla hymyllä. Sitten hän laski Sinistä irti, kohotti vasemman kätensä suoraksi sivulle, koukisti oikean eteensä ja pyörähteli pois näkymättömän tanssiparin kanssa luiset kynärpäät oikeaoppisen korkealla.

Sini jatkoi matkaansa muttei voinut olla vilkaisematta taakseen. Katuvalon alla luuranko kumarsi tyhjiydelle.

Pururata alkoi puiston reunasta. Hengitys höyrysi, vaikka oli vasta syyskuun alku. Keltaiset katuvalot piirsivät Sinin varjon soralle. Varjo venyi, kutistui ja katosi hänen alleen, venyi taas, kutistui ja katosi. Sini kuunteli hengitystään, soran rapinaa kienien alla ja sateen suhinaa puissa.

Kunpa hän pystyisi vielä juoksemaan viidesti viikossa.

Sini veti kunnolla ilmaa keuhkoihinsa ja sulki hetkeksi silmänsä. Silloin hän erotti uuden äänen, toiset askeleet. Hän vilkaisi taakseen, näki lenkkeilijän perässään ja lisäsi vauhtia. Hän ei halunnut juosta niin, että joku seurasi häntä. Sini joko jätti kilpakumppanit nielemään pölyä tai päästi nämä ohitse.

Askelten ääni ei kuitenkaan loitonnut vaan kuului tiukasti kannoilla. Kun pururata jakaantui kahteen polkuun, joista oikeanpuoleinen oli valaistu ja vasen valaisematon, Sini valitsi vasemman, sillä hän tiesi perässään lenkkeilevän jatkavan todennäköisesti valaistua polkua. Hän sukelsi metsään ja jäi kuuntelemaan.

Askeleet lähestyivät ja katosivat sitten oikealle, kuten hän oli olettanutkin. Pimeässä juostessaan Sini oli tyytyväinen päätökseensä. Maailmassa ei ollut muuta kuin sade, hänen hengityksensä ja omien askeltensa kevyt töminä.

Polku kääntyi. Matalalla riippuvat koivunoksat pyyhkäisivät ylitse ja kastelivat hiukset. Mäki kohosi. Tumma muoto lähestyi pimeässä. Taas lenkkeilijä.

Jostain syystä Sini tunsu olonsa levottomaksi. Ehkä siksi, ettei kukaan muu yleensä juossut pimeällä puolella iltaisin. Hän siirtyi polun laitaan, mutta vastaantuleva hahmo siirtyi samaan suuntaan. Eikö tyyppi muka nähnyt häntä?

Hetken näytti, että he törmäisivät. Sini hidasti vauhtia ja astui nurmikolle. Ohi juokseva hahmo kohotti kätensä. Sini kuuli oudon sihahduksen ja tunsu jotain kasvoillaan.

– Hei! Sini henkäisi ja koetti poskeaan.

Käsi oli kostea – varmaankin sateesta.

Hän kääntyi katsomaan taakseen, mutta hahmo katosi pimeyteen. Sini alkoi saada tarpeekseen muista lenkkeilijöistä. Tästä lähtien hän juoksisi vain aamuisin.

Sini jatkoi matkaansa. Hetken kuluttua hänelle alkoi tulla outo olo. Näkökenttä sumeni ja tarkentui. Sini pyyhkäisi kasvojaan mutta tökkäsikin vahingossa itseään silmään. Hän yritti uudestaan. Sormet eivät suostuneet suoristumaan.

– Mitä?

Silloin hän erotti ne taas. Askeleet.

Sini vilkaisi taakseen mutta ei nähnyt muuta kuin pimeää. Mutta joku siellä oli.

Sini päätti unohtaa sormensa ja kiristi taas vauhtia. Kädet eivät enää liikkuneet tavalliseen tapaan askelten mukana. Toiset askeleet lähestyivät pimeästä.

Paniikki alkoi iskeä. Sini yritti juosta kovempaa, mutta jalatkaan eivät enää toimineet kunnolla. Oli pakko vaihtaa kävelyyn. Takana rasahtelevat askeleet paljastivat, että häntä seurannut mukautui hänen vauhtiinsa ikään kuin heidän välillään olisi ollut näkymätön köysi.

Sinin mielessä välähti kuva komodonvaraanista, joka purtaan saalistaan kerran seurasi tätä etäältä, kunnes...

Samassa hän kaatui polulle pitkin pituuttaan ilman, että kädet suostuivat ottamaan vastaan.

Sini yritti ryömiä, pakottaa jalkansa tottelemaan, mutta mitään ei tapahtunut. Lopulta vain kengänkärjet kuopivat soraa.

Sitten kaikki pysähtyi.

Maailmassa kuului vain huohotus ja sade. Ja askeleet. Ne olivat nyt aivan vieressä.

Tuulipuku kahisi jonkun kumartuessa hänen viereensä. Sini näki kuin sumean linssin läpi hahmon riisuvan jotain kasvoiltaan

ja tunsi, kuinka hänet nostettiin maasta. Jonkun kasvot painautuivat hänen kaulaansa vasten. Ilma sihisi virratessaan yhteen puristettujen hampaiden välistä aivan hänen korvansa juuressa.

– Sshh, sshh.

Pakettiauto odotti metsän laidalla. Punaiset perävalot katosivat yöhön.

Luku 1

– Kuulitko sinä?

Kari Kinnunen huomaa puristaneensa silmänsä kiinni. Ajelehtineensa jonnekin muualle. Jonnekin, missä maailmassa on vielä tolkkua.

– Anteeksi, hän mutisee. – Voisitko vielä toistaa?

Vieressä seisova ympäristötarkastaja pudistaa päätään ja osoittaa veden rajassa lilluvia limakuulia.

– *Tritus cristatus*, rupilisko, tai joissain piireissä puhutaan rupimanageristakin, on salamanterien heimoon kuuluva pyrstösammakko sekä rauhoitettu että suojeltava laji koko Suomessa.

Kari kääntää katseensa kaupungista saapuneeseen ELY-keskuksen tarkastajaan, joka silmäilee sammakonkutua kuin juuri synnyttänyt koira karvattomia pentujaan.

– Rupilisko, Kari toistaa ja hieraisee rintaansa. – Ja mitä se sitten tarkoittaa?

Ympäristötarkastaja vetää muistikirjan khakihousujensa reisitaskusta ja kirjoittaa jotain lyijykynäntyngällä, jonka varressa on punaisia pilkkuja ja päässä pieni kumi.

– Rupilisko on Suomen harvinaisin sammakko, tarkastaja selittää samalla, kun sujauttaa pikkurillin mittaisen kynän rintataskuunsa. – Lajia on tähän mennessä tavattu vain Pohjois-Karjalassa ja Ahvenanmaalla, mutta kuten olen ounastellut, se

on periksiantamattomien suojelutoimien ansiosta levinnyt tänne Etelä-Karjalaankin. Juuri tällainen metsälampi on täydellinen elinympäristö uudelle populaatiolle.

Kari vilkaisee taakseen. Kaksi huomioliiveihin pukeutunutta työmiestä nojailee sätkää poltellen puskuotraktoriin, jonka pakoputkesta tupruttaa sinertävää savua. Sitten Kari katsoo taas lampea ja sen takana avautuvaa metsää, jonka on tarkoitus muuttaa ensin muotoaan vertikaalisesta horisontaaliseksi ja sitten puukuidusta pitkähäköksi numerosarjaksi hänen pankkitilillään. Sen jälkeen paljas, hedelmällinen maa muuttuu viljaa puskevaksi pelloksi, joka puolestaan siirtää uusia numerosarjoja hänen jo ennestään saumoistaan natisevalle pankkitililleen. Materiaalien ja palvelusten muuttaminen rahaksi on niin yksinkertaista, ettei Kari ole koskaan ymmärtänyt, miksi tehtävä on monelle ylivoimainen. Ehkä ihmiset ovat vain... tyhmiä.

Mutta kynämies on kyllä ihan oma lukunsa.

Kari hieroo rintaansa lievittääkseen stressiä, josta on vihdoin pääsemässä pysyvästi eroon. Eläkepäivät. Enää ei tarvitse kuin myydä muutama maapläntti, ja elinikäinen uurastus palkitaan rauhalla ja yltäkylläisyydellä. Niin ja tietenkin työntää yksi korkokenkensä varvikkoon upottanut kaupunkilaispoika pois tieltä.

– Olkoon. Jätetään konnille hieman puita pystyyn, Kari lupaa.
– Anteeksi, päivä on ollut pitkä. Sopiiko, että pannaan homma mahdollisimman nopeasti pakettiin.

Kun tarkastaja vetää pikkuruisen kynän uudelleen rintataskustaan, Kari tietää jo, mitä on luvassa: loputonta vänkäystä.

– Ei sellainen sovi, tarkastaja sanoo. – Emme missään nimessä halua eristää rupiliskoa pienelle elämän saarekkeelle, josta leviäminen laajemmalle on mahdotonta. Meillä on maailmalta hyvää dataa, joka osoittaa, että rupilisko menestyy saadessaan elintilaa. Meillä harvinainen sammakko on muualla yleinen,

maailmanlaajuisessa luokituksessa jopa elinvoimainen. Suomella on paljon petrattavaa.

Kari tuntee tutun piston vasemman rintalihaksensa alla. Kylmän hien aalto leviää ylös niskaa pitkin.

Ilmaa sisään, ilmaa ulos.

– Ymmärrän. Paljonko? hän kysyy.

– Paljonko mitä?

– Paljon sitä metsää... Kari ärähtää, huomaa korottaneensa ääntään ja vetää taas kerran syvään henkeä. – Tarkoitan, että paljonko lammen ympärille pitää sitten jättää metsää?

Tarkastaja pyörittelee kynää kädessään tutkiessaan muistiinpanojaan.

– Luulisin, että... kaikki. Ja meidän täytyy varmistaa, ettei väylä Venäjän metsiin katkea.

Kari tukeutuu viereisen puun runkoon.

– Oletko kunnossa? tarkastaja kysyy huolestuneen näköisenä.

Kari kohottaa kätensä estääkseen kynämiestä astumasta henkilökohtaiseen tilaansa.

– Onko sinulla rintakipu? Soitanko hätäkeskukseen? mies kysyy.

Kari pudistaa päätään.

– Tiedätkö, miksi myin rakennusliikkeeni ja muutin takaisin Rautjärvelle? hän saa kysytyä.

Tarkastaja pudistaa päätään.

– Siksi että olen liian vanha tähän pelleilyyn. En jaksa enää. En jaksa maahanmuuttajasammakoita, jotka pilaavat peltoni ja omivat puuni, en verottajaa, joka vie kovalla työllä ansaitsemani rahat vain jakaakseen ne laiskureille, enkä etenkin jaksa tarkastajia, joille ei mikään riitä. Ymmärtääkö kukaan, kuinka paljon olen uhrannut?

– Olet todella kalpea. Ehkä olisi parasta soittaa ambulanssi.

Kari naurahtaa tuskissaan.

– Vaikka tarvitsisinkin ambulanssin, niin toisin kuin teillä Joensuussa, ambulanssista on täällä korvessa hyvin vähän hyötyä. Lähin sairaala on Imatralla, ja avun saaminen kestää ainakin puoli tuntia. Sairaalaan ajamiseen menee sitten toiset puoli tuntia. Tiedätkö, miksi? Siksi, että meillä on täällä aivan helvetisti metsää. Paljon enemmän kuin teillä. Ja paljon enemmän kuin yksikään vitun sammakko tarvitsee.

Tarkastaja liikahtelee vaivaantuneesti.

– Ymmärrän, että olet tuohtunut, mutta valitettavasti tilanne ei tästä muuksi muutu. Sinähän olet sitä paitsi alueen suurimpia maanomistajia. Sinulla, jos kenellä, on varaa olla vastuullinen ja etsiä uudelle viljelysmaalle paikka jostain muualta. Eikö sinus-takin olisi hienoa, jos pystyisimme säilyttämään ekosysteemin sellaisena kuin se on aina ollut ja sen kuuluu olla?

Kari hieraisee kaulaansa.

– Nyt on kyse periaatteesta.

– Niin juuri, periaatteesta tässä onkin kyse, tarkastaja huudahtaa.

Kari puhuu päälle ennen kuin tarkastaja ehtii jatkaa.

– Ja se periaate on se, että jos sammakkoja piisaa kaikkialla maailmassa, niitä ei tarvitse piisata minun maillani. Pystytkö sinä, saatanan pavunvarsi, ymmärtämään sen?

Tarkastaja hätkähtää. Ääni värisee hänen vastatessaan.

– Kuten sanoin, laji on elinvoimainen maailmalla, mutta ei meillä Suomessa eikä varsinkaan Etelä-Karjalassa.

– Ehkei se sitten ole suomalainen sammakko. Oletko tullut ajatelleeksi sitä?

Tarkastaja muuttuu entistäkin punaisemmaksi.

– Voisitko rauhoittua? Alan tuntea oloni uhatuksi, hän kuiskaa ja osoittaa lampea vapisevalla sormellaan. – Niin kauan

kuin tuossa lammessa on kutua, täällä ei heilu saha eikä kirves. Ja jos et tottele, periaatteestasi tulee poliisiasia. Meidän joka ikisen teot vaikuttavat kaikkien tulevaisuuteen, se on periaate, jota sinunkin tulisi noudattaa.

Kari hieroo kasvojaan sykkeen jyskyttäessä korvissa.

– Että niin kauanko kuin lammessa on kutua?

– Niin kauan, tarkastaja vastaa.

– Eikä auta mikään? Kari kysyy

– Ei auta mikään, tarkastaja toteaa siroa leukaansa kohottaen.

– Sitten kai saatan sinut takaisin autolle, Kari mutisee.

He lähtevät tarpomaan metsän halki kohti Karin kotipihaa.

Matkalla he ohittavat puskutraktoriin nojailevat Anteron ja Pasin.

– Joko me aloitetaan? Antero kysyy. – Lupasit, että päästään kotiin ennen ManUn peliä.

– Kohta on kyllä jo lounasaika, Pasi muistuttaa.

– Turvat tukkoon nyt, Kari ärähtää.

Hetken käveltyään he saapuvat Karin kotipihaan, jossa tarkastajan sähköauto odottaa Karin tarjoamassa pistokkeessa. Tarkastaja ojentaa kätensä.

– Ymmärrät varmasti, ettemme keksi näitä sääntöjä kiusallamme. Teemme kaikkemme, jotta ihminen ja luonto voisivat elää rinnakkain nyt ja tulevaisuudessa.

– Teette tärkeää työtä, tarkastaja, Kari vastaa ääni väristen.

– Aina vain ei ole helppoa katsoa asioita objektiivisesti, kun kyseessä on oma elämä ja omat maat.

Tarkastaja hymähtää.

– Pääsit sittenkin yllättämään, kiitos ymmärryksestä. Juuri tällaista vuoropuhelua tarvittaisiin enemmän. Kaikkia näkökulmia kaivataan.

Kari vetää syvään henkeä nenän kautta.

Etenkin näkökulmia, joita ei tarvitse ottaa huomioon.

Hän kättelee huolimattomasti tarkastajaa, joka siirtää katseensa tontilla seisoviin rakennuksiin.

– Hieno talo. En nähnyt tulomatkalla montakaan yhtä komeaa.

Kari nyökkää. Hänen kaksi vuotta sitten rakennuttamansa kivitalo on todennäköisesti Rautjärven uusin rakennus. Ainakin Pajarinkylän uusin – suurella marginaalilla.

– Tuo on kai täällä tyypillisempi näky, tarkastaja toteaa ja osoittaa toista taloa.

Talo on Karin edesmenneiden vanhempien, nyt jo purkukuntoinen, ja sopisi paremmin elinympäristöksi sammakoille kuin ihmisille.

– Nuoret muuttavat pois ja vanhat kuolevat. Jäljelle jää vain taloja, tarkastaja jatkaa. – Sama kaikkialla syrjäseuduilla.

– Terävä analyysi, Kari vastaa tarkastajan istahtaessa sähköautoonsa. – No mutta, sinulla on pitkä matka edessä, joten...

Kun tarkastaja on peruuttanut pihasta, Kari kääntyy ja lähtee marssimaan takaisin lammelle. Syke pauhaa edelleen korvissa. *Nuoret muuttavat pois ja vanhat kuolevat.* Mitä sitten? Juuri sen takia Kari muutti takaisin. Mitä vähemmän ihmisiä, sitä vähemmän kuluja ja sitä enemmän hipihiljaisia hetkiä aivan ypöyksin. Hän myi vanhempiensa kuoltua rakennusyrityksensä ja muutti Lappeenrannasta takaisin kotiseudulleen ainoastaan siksi, että pystyy elämään siellä lopun ikänsä panematta tikkua ristiin. Enää pitää muuttaa vain hieman maata puutavaraksi tai pelloksi ja myydä ne pois. Ja kun hän parinkymmenen vuoden kuluttua heittää veivinsä hyvin syöneenä ja juoneena, kaikki on myyty. Hän on veronsa maksanut, elättänyt Paseja, Anteroita ja monia muita loiselämiä useamman ihmiselämän edestä saamatta koskaan mitään palkaksi. Mutta nyt se on loppu. Hän

tuhlaa omaisuutensa itse, viimeiseen penniin. Kun hän kuolee, hänellä ei saa olla sitäkään vähää, että kunta välttyisi maksamasta tuhkauksen.

Kun Kari lopulta löytää Anteron ja Pasin loikoilemasta kanervikosta sätkät huulessa ja Coopin kuparipintaiset kädessään, hän on niin hengästynyt, ettei ole saada tupakkaa syttymään.

– Mitä se elikkä tuota sano? Pasi kysyy.

– Elikkä tuota, elikkä tuota, Antero matkii ja näpäyttää sormellaan Pasin tulipään kanervikkoon.

– Hiljaa, Kari ärähtää ennen kuin kaksikko, joka muistuttaa enemmän vanhaa avioparia kuin naapureita, on toistensa kurkussa kiinni. – Se sanoi, ettei yhtäkään puuta kaadeta niin kauan kuin tässä lammessa on rupimantereita, Kari vastaa.

– Mitä ihmeen rupimantereita? Antero kysyy.

Pasi puolestaan näyttää huojentuneelta.

– Ei sitten tehdä vissiin töitäkään?

– Tehdään kyllä, Kari vastaa. – Jättäkää tölkit siihen ja seurakkaa perässä.

He kiertävät metsälammen ja kiipeävät pienelle kukkulalle. Heidän takanaan kimaltelee auringossa Ylimmäinen, suuri järvi, jonka rannalla on mökkejä ja muuta asutusta. Metsän ja naapurin pellon takana mutkittellee Pitkäjärvi itänaapurin puolelle. Metsä ja lampi ovat kahden suuren vesimassan välissä. Ja maa laskee kohti Pitkäjärveä.

– Haluan, että kaivate ojan, Kari selittää ja osoittaa lampea.

– Tästä lammenreunasta alas mäen alkuun asti. Painovoima hoitaa loput. Lammen vesi ja jokainen limakuula ovat Pitkäjärvässä ennen iltaa. Levitkööt rauhassa ryssien maille. Siellä ketään ei kiinnostaa sammakot paskan vertaa.

– Mutta mitäs aiot sanoa tarkastajalle? Antero kysyy. – Saat isot sakot.

Kari pudistaa päätään.

– En toki, vaan te saatte. Koska sillä aikaa, kun te kaivatte ojan, minä istun terassillani. Tulen paikalle vasta, kun näen veden virtaavan. Silloin soitan sille tarkastajalle, haukun teidät idiooteiksi, ja te kerrotte, että suutuitte työkeikan perumisesta niin, että päätitte mielenosoitukseksi tyhjentää lammen salaa. Että se oli eräänlaista... aktivismia.

Pasi vilkaisee Anteroa ja Antero Pasia.

– Mutta eihän se ole reilua, Antero sanoo.

Kari tuntee närästyksen yltyvän.

– Jos minä saan sakot näillä tuloilla, joudun maksamaan sievoisen summan. Te kaksi taas olette persaukisia, Kelan tuilla kitkuttavia, patalaiskoja alkoholisteja, joilla ei edes ole luottotietoja, Kari sanoo ja katselee edessään tönöttäviä likaisia, haisevia, huomiovaatteisiin kääriytyneitä roskakasoja. – Jos te saatte sakot, se näkyy ainoastaan lisänumeroina ulosottoviraston kirjeessä, joka napsahtaa postiluukkuunne joka tapauksessa joka kuukausi. Teillä ei ole mitään, mitä viedä. Aivan sama, kuinka pitkä numerojono on laskussa, jota ette kuitenkaan pysty koskaan maksamaan.

– Sinusta on kyllä tullut entistä ilkeämpi. Ja olit jo ennenkin tosi ilkeä, Antero mutisee.

Kari kohottaa kätensä.

– Kuunnelkaa loppuun. Nimittäin siitä hyvästä, että otatte syyt niskoillenne, minä lupaan, että teillä on aina laatikko jääkaapissa.

Antero on pudistamassa päätään, kun katse terästyy.

– Mikä laatikko?

– Siis kaljalaatikkoko? Pasi varmistaa.

Kari nyökkää.

– Niin juuri. Aina kaljaa, aina pultsarin kuparia, raksajaffaa, peltiappelsiinia. Halvinta paskaa mutta ihan aina.

Pasi ja Antero katsovat toisiaan.

– No, ehkä sitten. Mutta kuolisitko, jos olisit edes vähän ystävällisempi?

– En kuolisi mutten kuole muutenkaan, Kari vastaa ja jättää Pasin ja Anteron tuijottamaan peräänsä.

Dieselmoottorin hurina täyttää ilman samaan aikaan, kun Kari istahtaa kuistille, kaataa itselleen siivun konjakkia ja panee tupakaksi. Puristus rinnassa hellittää. Hengitys tasaantuu. Kari vajoaa haaveisiin, joissa ympäristötarkastaja pudottaa lyhyen kynänsä mutaan huomattessaan lammen ammottavan tyhjyyttään. Hän havahtuu vasta, kun kuulee jotain outoa. Kuin jokin luikertelisi lähistöllä. Hän kohottautuu kuistin kaiteen yli katsomaan ja huomaa pienen lehden kiemurtelevan rinteessä havunneulasten seassa kuin se olisi kasvattanut pyrstön.

Ja lehden perässä seuraa vana rusehtavaa vettä. Miksi vesi valuu hänen suuntaansa?

Mäeltä kuuluu hätäisiä huutoja.

No tietenkin.

Kari harppoo kiroillen takaisin metsään ja kapuaa ylös rinnettä, jota pitkin valuva puro kasvaa kasvamistaan. Mäen laelle päästyään hän huomaa puskuetraktorin lammen penkalla. Pasi ja Antero ovat kaivaneet ojan lammesta Pitkäjärveen laskevan alamäen alkuun asti niin kuin oli tarkoituskin, ja vesi virtaa valtoimenaan pitkin rinnettä. Silti lampi näyttää täydemmältä kuin aikaisemmin ja tulvii yli myös toiselta laidaltaan – siltä, josta laskee puro Karin terassille.

– Mitä helvettiä täällä tapahtuu? Kari huutaa.

Antero vilkaisee Pasia ja Pasi Anteroa.

– Elikkä tuota vaikea sanoa.

Kari astelee kaksikon viereen. Kaikki kolme katselevat, kuinka vesi valuu lammesta Pitkäjärveen, mutta lampi sen kuin jatkaa täyttymistään.

– Noituutta, Antero kuiskaa.

Kari lähtee juoksemaan penkkaa pitkin kohti lammen yläpuolella sijaitsevan Ylimmäisen rantaa. Välissä on paljasta kalliota, ja kun Kari astuu kalliolle, hän kuulee sen: vaimean jyrinän. Maan alla virtaa vettä.

Rintaa alkaa puristaa. Hän rämpiä mäen laelle. Edessä avautuva Ylimmäinen on ainakin kilometrin pitkä ja puoli kilometriä leveä.

Pasi ja Antero saavuttavat hänet.

– Mitä nyt?

Kari osoittaa rantaa, jonka tuntumassa vesi pyörii oudosti.

– Ylimmäisen on oltava maan alla yhteydessä lampeen. Ja kun avasitte väylän lammesta Pitkäjärveen, virtaus levensi maanalaista väylää ja nyt Ylimmäinen virtaa lampeen.

Kaikki kolme tuijottavat valtavaa järveä, tuhansia ja tuhansia tonneja ruskeaa vettä.

– Mitä helvettiä te olette menneet tekemään? Kari kuiskaa.

– Mekö?

Kari lähtee juoksemaan takaisin lammelle.

– Tukkikaa oja, niin että virtaus lakkaa, hän huutaa.

Päästyään ojalle Antero tarttuu lapioon, kaapaisee puskutraktorin kauhasta maata ja heittää lastin ojan suulle. Multa ei asetu hetkeksikään vaan katoaa virran mukana alas rinnettä.

– Helvettiin siitä, Kari sähköittää, työntää Anteron tieltään, hyppää puskutraktorin puikkoihin ja kaataa koko kauhallisen vuotokohtaan.

Virtaus heikkenee hieman. Kari kuopii lisää maata, kokoaa penkalle valtavan kasan ja jyrää sen telaketjulla tasaiseksi.

Kun virtaus on täysin pysähtynyt, Kari hyppää puskutraktorista takaisin penkalle.

– No niin, ja sitten...

– Katso, Pasi kuiskaa.

Silloin Karikin huomaa sen. Vuoto lammen toisella laidalla on muuttunut purosta joeksi. Nyt vesi virtaa niin vauhdikkaasti, että uoma syvenee silmissä.

Kari juoksee takaisin mäen laelle Pasi ja Antero kannoiltaan. Pyörteet Ylimmäisen rannassa ovat voimistuneet. Maan alla virtaava vesi on kuluttanut itselleen niin suuren uoman, ettei lammen penkka enää pidättelee sitä. Ja se tarkoittaa sitä, että...

Kari vilkaisee alas. Vesi virtaa suoraan hänen uutta taloaan kohti. Toinen uoma jatkaa kohti naapurin peltoa.

Ylimmäisen ja Pitkäjärven väliselle tielle on alkanut ilmestyä ihmisiä.

– Mitä helvettiä siellä tapahtuu? joku huutaa.

Kari heilauttaa kättään kuin paikalla ei olisi mitään nähtävää. Samassa maa heidän jalkojensa alla liikahtaa. Pasi kiljaisee. Lammen viereisen mäen sivu antaa periksi, ja valtavat vesimassat vapautuvat. Kari katselee, kuinka hänen kotiaan kohti tulviva vesi nappaa pienen puskutraktorin mukaansa.

Käsi tuntuu puutuneelta. Kari putoaa polvilleen rintaansa pidellen.

Hän kaatuu kyljelleen. Pilvet liikkuvat tavallista nopeammin, suhisevat taivaan halki ja raapivat puiden latvoja mennessään. Kari yrittää huutaa apua, mutta suusta ei lähde ääntäkään. Pasi ja Antero katsovat hävitystä eivätkä näe, mitä Karille tapahtuu. Hän kääntää päätään ja toivoo jonkun huomanneen, mutta tielle kerääntyneet ihmiset tuijottavat alas virtaavia vesimassoja.

Kukaan ei huomaa, kukaan ei auta.

Samassa Kari näkee miehen, joka seisoo muita lähempänä. Mies on vetänyt lippalakin syvälle päähänsä ja katsoo eri suuntaan kuin muut, ei alas rinteeseen sivua virtaavaan veteen, vaan Kariin. Hän ojentaa kätensä miestä kohti.

Mutta mies ei katsokaan Karia, vaan tämän ohitse, kohti tyhjentävää lampea.

Katso tänne, Kari anelee mielessään, mutta lipan varjostama katse on lukittu metsälampeen. Kari seuraa sitä epätoivoisena nähdäkseen, mitä mies tuijottaa, mutta siellä ei ole mitään. Sitteen pyörteiden alta alkaa paljastua jotain valkoista. Kaksi kääröä kuin suurta koteloa. Kari katselee mitään ymmärtämättä, kuinka pohjassa makaavat hahmot saavat ihmisen muodot. Hän vilkaisee taas pusikkoon ja hätkähtää. Enää mies ei katsele lampea vaan Karia. He tuijottavat toisiaan. Katseessa on jotain... siinä on jotain... Samassa mies kääntyy ja katoaa tielle kerääntyneiden ihmisten joukkoon.

Kipu saa Karin puristamaan silmänsä kiinni. Hän tuntee rinteeseen takaa kohovan pimeyden, joka nielaisee maailman ja hänet sen mukana.

Ja Karin sydän lakkaa lyömästä.

Luku 2

Äänet tulevat ja menevät. Ilmestyvät pimeästä kuin niillä olisi muodot.

Paljasta rintaa vasten läjähtelevät kämmenet. Huutoja. Kiristyvän tarranauhan rapinaa. Kiihdyttävä moottori. Kengät vingahtelevat lattiaa vasten. Pienien renkaiden kitinää. Piipitystä.

Mikä piipittää? Puskutraktori?

Kari tuntee ilman virtaavan kuivissa sieraimissaan. Silmäluomet eivät tunnu tottelevan. Lopulta musta kangas väistyy ja näkökenttään ilmestyy harmaanvalkoisia muotoja.

– Hän on hereillä.

Kari räpyttelee silmiään, ja kuvat tarkentuvat. Katossa on valkoisia laattoja ja metallikiskoja. Joku seisoo hänen vierellään. Tuntuu oudolta. Ihan kuin hän olisi unohtanut, mitä oli tekemässä.

Viereltä kuuluva piipitys tihenee.

– Ei mitään hätää, olet Etelä-Karjalan keskussairaalassa.

Sairaalassa? Miksi helvetissä hän muka olisi sairaalassa?

Näkö tarkentuu sen verran, että Kari huomaa vierellään seisovan naisen pukeutuneen kuin sairaanhoitaja.

– Lääkäri on pian täällä. Sait sydänkohtauksen, hoitaja selittää. – Olet ollut tajuttomana jonkin aikaa, joten olo voi olla hieman sekava. Kuuletko ääneni?

Kuulen, Kari yrittää vastata, mutta suusta pääsee vain epäselvää mutinaa.

Hoitaja nyökkää ymmärtäväisesti.

– Käynnistellään koneet kaikessa rauhassa, nainen sanoo samalla, kun toinen nainen, ilmeisesti lääkäri, ilmestyy Karin näkökenttään.

– Juuri niin, lääkärikin vakuuttaa samalla, kun osoittaa taskulampulla häntä suoraan silmiin. – Nyökkää, jos ymmärrät puhettani.

Kari nyökkää.

– Hienoa, lääkäri kehuu. – Tilanne on tosiaan sellainen, että sait sepelvaltimon tukkeutumasta johtuneen infarktin eli kansankielellä ihan rehellisen sydänkohtauksen. Infarktin synnyttämä verihyytymä sitten irtosi, kulkeutui aivoihin ja aiheutti aivoinfarktin. Teemme nyt muutamia testejä. Tunnetko tämän?

Kari tuntee jonkin painavan jalkapohjaa vasten ja nyökkää.

– Entä tämän?

Kari nyökkää taas. Sydänkohtaus? Aivoinfarkti? Hänelläkö?

– Entä pystytkö kohottamaan kättäsi?

Kari kohottaa kättään, joka tuntuu raskaalta ja vaikeasti hallittavalta, mutta hän pystyy kuitenkin kontrolloimaan sitä.

– Mitä muistat tapahtuneesta? lääkäri kysyy.

Kari kurtistaa kulmiaan. Ensin hän ei muista mitään mutta näkee sitten mielessään alas rinnettä surffaavan lehden. Muistot alkavat loksahdella paikoilleen. Ympäristötarkastaja. Rupiliskot. Antero ja Pasi. Vedenpaisumus. Ihmisen muotoisia muovipötköjä lammen pohjalla.

Kari päättää varmistaa, ettei ole sekoittanut tapahtumia johonkin uneen.

– Mam, hänen suustaan pääsee.

Rautjärvi, oikotie rajan taa.

Kun Kari Kinnunen on päättänyt hakata metsää, hän hakkaa metsää, vaikka hänen tiluksillaan asustaisikin uhanalainen rupilisko. Otuksesta voi ottaa eron juoksuttamalla sen kutulammen vedet rajan taakse venäläisten riesaksi. Mutta vesi syöksyykin hallitsemattomasti, tuhoaa kaiken ja paljastaa puistattavan näyn.

Lammen pohjalla maanneet ruumiit puhuttavat rautjärveläisiä. Lisää vettä myllyyn tuo paikallislehden toimitukseen saapunut erikoinen kirje. Se myös muuttaa toimittaja Anna Vainikan elämän yhdistämällä hänet kaiken menettäneeseen Kariin – sekä kirjeen lähettäneeseen murhaajaan.

JÄRVI, JOKA MURTUI on kertomus käännteentekeivistä murtumispisteistä ja kahdesta muoviin kääritystä ruumiista, jotka ratkaisevat eteläkarjalaisen paikallislehden talouskriisin. Neljäs itsenäinen TAKAMAILLA-trilleri vie jälleen pitkien hiekkateiden päihin seuduille, joilla suomalainen mielenmaisema kukoistaa jääräpäisimmillään.

84.2

ISBN 978-952-376-788-1

www.bazarkustannus.fi

B